

Fråga om en socialnämnds skyldighet att underrätta ett särskilt ungdomshem om förhållanden som påverkar vården av den unge vid hemmet

Den 28 maj 2003 beslutade ordföranden i Järna kommunalnämnd i Södertälje kommun att med stöd av 6 § LVU omedelbart omhänderta AA, född 1987. Beslutet grundades på sådana förhållanden som avses i 3 § LVU, dvs. AA:s eget beteende. Länsrätten fastställde beslutet den 6 juni 2003.

Beslutet om omhändertagande verkställdes den 28 maj 2003 och AA placerades på Eknäs ungdomshem, som drivs av Statens institutionsstyrelse (SiS).

I en skrivelse från en tjänsteman vid kommunalnämndens förvaltning, som kom in till länsrätten den 18 juni 2003, anfördes följande.

Ang [namn och personnummer]

Ansökan om vård enligt 4 § LVU kommer på grund av att frivilliga insatser inletts ej att fullföljas.

I ett beslut den 19 juni 2003 beslutade länsrätten att skriva av "LVU-ärendet". Länsrätten anförde under rubriken Skäl för beslutet bl.a. att kommunalnämnden hade beslutat om att det omedelbara omhändertagandet skulle upphöra.

BB, som är chef för Eknäs ungdomshem, sände en skrivelse till JO rörande handläggningen av LVU-ärendet. I skrivelsen anförde han i huvudsak följande.

Den 25 juni 2003 kommer ett brev från länsrätten adresserat till pojken där det framgår att det omedelbara omhändertagandet inte hade gått igenom då den kommunala nämnden hade beslutat att inte gå vidare med ansökan om LVU och att pojken därmed skall skrivas ut. Då vare sig länsrätten eller kommunen underrättat institutionen om detta rings länsrätten upp och som då bekräftar att kommunen redan den 19 juni beslutat att inte gå vidare med ansökan om LVU. Efter kontakt med kommunen skriver institutionen ut pojken.

Att domstolen har underlåtit att informera institutionen eller att domen har sänts per vanlig post har förekommit vid flera tillfällen. Detta har fått till följd att den intagne som domen avser inte blivit utskriven i tid, dvs. ett olaga frihetsberövande. Undertecknad önskar därför att JO utreder huruvida detta förfaringsätt är lämpligt med hänsyn till den intagnes rättssäkerhet.

JO lånade in och granskade SiS:s akt rörande AA, länsrättens akt i LVU- målet och kommunalnämndens akt rörande AA.

Av journalanteckningar i kommunalnämndens akt framgick bl.a. följande. Den 4 juni 2003 ägde ett möte rum på Eknäs ungdomshem varvid personal från socialtjänsten, kommunens LSS-enhet, Eknäs ungdomshem och Färingeskolan deltog. AA var med en stund men lämnade sedan mötet. Syftet med mötet var att planera för AA:s framtid. Den 17 juni 2003 förklarade AA att han ville komma till Färingeskolan. Vårdnadshavaren uttryckte senare ett önskemål om att AA skulle placeras där. Den 18 juni 2003 underrättades länsrätten per telefax om att nämnden inte skulle ansöka om att AA skulle beredas vård enligt LVU. Nästa dag, den 19 juni 2003, meddelade Färingeskolan att den kunde ta emot AA först den 23 juni 2003. Färingeskolan meddelade den 23 juni 2003 att AA kunde tas emot först den 1 juli 2003. AA skulle vara kvar på Eknäs. Något beslut om att det omedelbara omhändertagandet skulle upphöra fanns inte i akten.

JO beslutade att inhämta yttrande från Järna kommunalnämnd om vilka överväganden som gjordes vad gällde förutsättningarna för att AA skulle kunna vara fortsatt placerad på Eknäs ungdomshem fram till den 1 juli 2003 (mot bakgrund av att nämnden inte skulle göra en ansökan om vård enligt LVU och att det omedelbara omhändertagandet av AA därför skulle upphöra att gälla innan AA kunde flytta till Färingeskolan).

Kommunalnämnden överlämnade som sitt remissvar en skrivelse som hade upprättats av tf. kommunaldschefen CC och IFO-chefen DD. I skrivelsen anfördes följande.

Sammanfattning

Riksdagens ombudsmän, JO, har av Järna kommunalnämnd begärt utredning och yttrande angående handläggning av AA. Järna kommunalnämnd beslöt den 28 maj 2003 att omedelbart omhänderta AA enligt 6 § LVU. AA placerades då vid Eknäs ungdomshem.

I och med att kommunalnämnden den 19 juni 2003 beslöt att ej ansöka om fortsatt vård enligt LVU skulle kommunalskontoret ha informerat behandlingshemmet och omedelbart flyttat AA från Eknäs ungdomshem. Länsrätten meddelade AA den 25 juni att det omedelbara omhändertagandet inte gått igenom. På grund av flera orsaker informerade kommunalskontoret inte AA att man beslutat om att inte ansöka om fortsatt vård enligt LVU. Detta resulterade i att han inte flyttades från LVU-hemmet i samband med att tidigare beslut om LVU upphävdes. Enligt vår bedömning berodde detta på att kommundelen inte var klar med en bra lösning för AA. Han har tidigare visat på svårighet att acceptera förändringar, vilket innebar att handläggaren ville undvika en tillfällig lösning.

Personalsituationen vid kommunalskontoret var också en bidragande orsak. Utredningen i samband med det akuta omhändertagandet gjordes av

handläggare som var inhyrd och därmed saknade kunskap om AA och den planering som påbörjats mellan Järna kommun, familjehemmet, vårdnadshavaren och handikappomsorgen i Södertälje.

/---/

Ärendet

AA har sedan 1988 bott i ett och samma familjehem. Vid placeringen var han 15 månader gammal. I samband med en konflikt med familjehemmet, som ledde till att familjehemmet vägrade att låta AA komma hem, beslöts om omedelbart omhändertagande av AA enligt 6 § LVU. Han har diagnos ADHD och är känslig för förändringar.

Hans destruktiva agerande i samband med omplacering från familjehemmet till jourhem innebar att socialjouren i Södertälje kommun inte kunde placera AA i jourhem enligt SoL utan han placerades enligt 6 § LVU vid Eknäs ungdomshem.

Järna kommunaldelskontor, handikappomsorgen i Södertälje och familjehemmet hade tillsammans med AA och hans vårdnadshavare under våren 2003 fört diskussion om AA:s behov av annat boende. Handikappomsorgen hade föreslagit Färingeskolan, men något beslut var inte taget.

Socialtjänsten inom Järna kommun del saknade under våren 2003 socialsekreterare och gruppleddare inom barn- och ungdomsgruppen. När den aktuella situationen uppstod saknades det handläggare för AA och kommunaldelskontoret fick då anlita en handläggare från bemanningsföretag att utreda och genomföra LVU-placeringen. Denne handläggare hade inte kunskap om bakgrund och tidigare planering, vilket kunde ha underlättat en snabbare placering vid Färingeskolan.

När socialtjänsten beslöt om att inte ansöka om fortsatt vård enligt LVU fanns ingen bra lösning av var AA skulle bo. Socialtjänstens bedömning var att AA skulle ha svårt att acceptera och klara en tillfällig placering i jourhem i avvaktan på en långsiktig planering. Möjligheten att återvända till familjehemmet fanns inte. Planeringen blev då att ta beslut om placering vid Färingeskolan och i avvaktan på placering där finna ett tillfälligt boende hos någon som AA sedan tidigare hade en relation till.

Socialtjänsten i Järna kommun del är i dag omorganiserad och tillhör sedan den 1 december 2003 social- och arbetsmarknadskontoret i Södertälje kommun.

BB gavs tillfälle att yttra sig över nämndens remissvar.

I ett beslut den 13 maj 2005 anförde *JO André* följande.

Rättslig reglering

Insatser från socialtjänstens sida beträffande barn och ungdomar bygger på frivillighet från de berörda enskildas sida. Under vissa förutsättningar kan barn och ungdomar dock beredas vård utan samtycke. Bestämmelser om sådan vård finns i LVU.

Vård enligt LVU skall beredas den som är under 18 år om det på grund av misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas (2 § LVU). Vård enligt LVU skall också beslutas om den som är under 20 år utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende (3 § LVU).

Socialnämnden får enligt 6 § LVU besluta att den som är under 20 år omedelbart skall omhändertas, om det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av LVU, och rättens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan

försvåras eller vidare åtgärder hindras. Om socialnämndens beslut om omhändertagande inte kan avvaktas, får nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta om omhändertagande (6 § andra stycket LVU).

Har socialnämnden beslutat om omedelbart omhändertagande, skall beslutet underställas länsrätten inom en vecka från den dag då beslutet fattades.

Om länsrätten fastställer ett beslut om omedelbart omhändertagande, skall socialnämnden inom fyra veckor från den dag då omhändertagandet verkställdes ansöka hos länsrätten om att den unge skall beredas vård med stöd av LVU. Ett omedelbart omhändertagande upphör bl.a. om ansökan om vård inte har gjorts inom den föreskrivna tiden och inte heller förlängning av tiden har begärts.

Om det inte längre finns skäl för ett omhändertagande, skall socialnämnden besluta att detta genast skall upphöra. Ett sådant beslut får meddelas också av den rätt som prövar en fråga om vård med stöd av lagen.

Bedömning

Jag vill inledningsvis påpeka att länsrätten inte hade fattat något beslut om att det omedelbara omhändertagandet skulle upphöra. Såvitt framgår av utredningen hade inte heller nämnden fattat något sådant beslut, låt vara att länsrätten i sitt beslut den 19 juni 2003 synes ha utgått från att så var fallet. Den fråga som BB har väckt om att nämnden eller länsrätten åsidosatt ett åliggande att underrätta ungdomshemmet om att vården av AA med stöd av LVU upphört aktualiseras således inte i det förevarande ärendet. Eftersom den rättsliga grunden för placeringen av AA vid hemmet påverkade förutsättningarna för hans vistelse där, kan det dock ifrågasättas om inte nämnden borde ha lämnat tydligare information till hemmet om att nämnden inte skulle ansöka om vård enligt LVU. Jag övergår till att behandla den frågan.

Nämnden hade fått till stånd en överenskommelse med AA och dennes vårdnadshavare om att AA skulle beredas erforderlig vård under frivilliga former på Färingeskolan. Det var därför inte aktuellt för nämnden att hos länsrätten ansöka om att AA skulle beredas vård enligt LVU. Detta innebar emellertid inte att beslutet om omedelbart omhändertagande upphävdes automatiskt. Förhållandena kan ha varit sådana att det förelegat skäl för nämnden att med stöd av LVU låta AA vara placerad på ungdomshemmet till dess att han kunde tas emot vid skolan. Det har således funnits ett utrymme för nämnden att låta beslutet om omedelbart omhändertagande bestå i avvaktan på att den frivilliga vården kunde påbörjas. Däremot har det funnits en gräns för under hur lång tid som beslutet om omhändertagande har kunnat gälla. Beslutet verkställdes den 28 maj 2003. Om inte en ansökan om vård eller hemställan om förlängd tid för att göra en sådan ansökan hade inkommit till länsrätten senast den 25 juni 2003 skulle beslutet upphöra (se 8 § LVU).

Den 18 juni 2003 stod det klart för nämnden att AA skulle kunna beredas vård under frivilliga former. Enligt remissvaret var planeringen att AA skulle flytta till Färingskolan den 23 juni 2003. Flyttningen dit sköts upp till den 1 juli 2003. Att flyttningen drog ut på tiden är inte något som nämnden kan lastas för.

Ungdomshemmet fick den 25 juni 2003 av en händelse ta del av länsrättens beslut den 19 juni om att skriva av målet. Enligt beslutet hade nämnden upphävt omhändertagandebeslutet. Utifrån hemmets ansvar för AA föranledde länsrättens beslut givetvis flera frågor.

Eftersom den rättsliga grunden för AA:s placering vid hemmet hade betydelse för förutsättningarna för hans vistelse där, var det givetvis av vikt att hemmet hölls underrättat om saken. Av SiS:s akt framgår att en tjänsteman vid socialförvaltningen den 23 juni 2003 per telefon underrättade ungdomshemmet om att nämnden troligen inte skulle komma att ansöka om vård enligt LVU. Socialförvaltningen förefaller dock inte ha lämnat något besked till ungdomshemmet om var AA skulle vistas efter det att beslutet om omhändertagande upphörde fram till dess att AA skulle flytta till Färingskolan. Den frågan blev föremål för överväganden först den 25 juni 2003 då ungdomshemmet kontaktade socialförvaltningen med anledning av att hemmet hade tagit del av länsrättens beslut att skriva av målet.

När det bestämdes att vården av AA skulle ske med AA:s och hans vårdnadshavares samtycke borde nämnden tillsammans med AA, vårdnadshavaren och ungdomshemmet ha diskuterat var AA skulle vistas fram till att AA kunde flytta till Färingskolan. Nämnden borde också ha tagit ställning till huruvida det omedelbara omhändertagandet skulle bestå. Handläggningen av ärendet förefaller ha fortsatt utan att dessa frågor ägnades någon närmare tanke från nämndens sida. Detta är förvånande inte minst som omhändertagandebeslutet skulle upphöra senast den 25 juni 2003. Jag vill härvid påpeka att det inte har förelegat något formellt hinder mot att låta AA vara kvar på Eknäs på frivillig grund. En sådan ordning har i och för sig inneburit att hemmets befogenheter beträffande AA skulle ha varit begränsade (se bl.a. 18 § LVU). Det har ytterst ankommit på ungdomshemmet att ta ställning till om AA hade kunnat vårdas vid hemmet på frivillig grund.

Nämnden har i sitt yttrande pekat på flera omständigheter som bidrog till att det blev en form av ”glapp” i handläggningen av ärendet inför AA:s flyttning till Färingskolan. Nämnden är enligt remissvaret väl medveten om bristerna i handläggningen och jag finner därför inte skäl att ytterligare uppehålla mig vid saken.

När det gäller länsrättens handläggning vill jag anföra följande.

I den skrivelse som socialförvaltningen skickade till länsrätten uppgav handläggaren att nämnden inte skulle ansöka om vård enligt LVU på grund av att frivilliga insatser hade inletts. Det framgår dock inte klart av skrivelsen att nämnden hade fattat ett beslut om att omhändertagandet skulle upphöra. Som

tidigare nämnts har länsrätten dock utgått från att nämnden hade fattat ett sådant beslut. Såsom skrivelsen var utformad kan jag hysa viss förståelse för hur länsrätten uppfattade saken. Jag har inte funnit skäl att närmare gå in på länsrättens handläggning. I denna del har jag samrått med JO Nils-Olof Berggren som har tillsyn över bl.a. förvaltningsdomstolarna.